

אלכס מיכאלידס - "המטופלת השקטה"

אלכס מיכאלידס "המטופלת השקטה" (תירגמה מאנגלית רחל פון) פון הוצאה לאור, 2019, 336 עמ'.

'המטופלת השקטה' הוא ספר מתח שמערב אלמנטים של פסיכולוגיה מודרנית עם טרגדיה יוונית. והכל בניחוח בלשי שמזכיר את גיבוריה של אגתה כריסטי, במיוחד אלו שאינם דווקא בלשים/שוטרים מקצועיים (כדוגמת גב' מרפל).

'הבלש' בספרנו הוא תיאור פייבר, פסיכולוג קליני בהכשרתו. לתיאור יש נטייה להתמקד דווקא בעבריינים בעלי מופרעויות. וכמובן, כשנופלת לידי האפשרות להגיע למוסד הפסיכיאטרי (בי"ח 'גרוב') בו מטופלת אלישה ברנסון, הוא לא מחמיץ את ההזדמנות. זאת אפילו למרות שהוא מוזהר כי 'הגרוב' נתון בסכנת סגירה וייתכן מאוד כי יישאר ללא עבודה בכלל.

אלישה ברנסון איננה מאושפזת רגילה. מדובר במי שהייתה ציירת מבטיחה ומפורסמת שהייתה נשואה לגבריאל ברנסון, צלם אופנה ידוע. הם גרו בבית גדול ומפואר במרכז לונדון וחיו 'באושר ובעושר' לדעת כל הסובבים אותם. על 'העושר' לכל הפחות לא הייתה מחלוקת משום ששניהם

הצליחו מאוד בעבודתם והשתכרו בהתאם. אלא שלילה אחד מסיבות לא ברורות קמה אלישה וירתה חמש יריות בפניו של בעלה שנמצא קשור לכסא. לא רק שהיא נטלה את חייו אלא שתוך כדי כך פוצצה לחלוטין את פניו והפכה אותם לעיסה של דם ובשר שהתפזרה על פני כל הקירות. אלישה ניסתה להתאבד במקום ע"י חתיכת ורידיה, אך ניצלה (בניגוד לרצונה) על ידי שוטרים שהגיעו למקום (השכנים שמעו את היריות).

מאז אותו ערב שתקה אלישה ולא העלתה כל מילה על שפתיה. איש לא הצליח להוציא ממנה אפילו פירור הסבר על מה שאירע, איך אירע, ולמה אירע. בסופו של דבר החליטה מערכת המשפט על אי-שפיות ומאז היא נמצאת במוסד פסיכיאטרי.

'הרמז' היחיד היה ציור שציירה בעת ההמתנה למשפט. הציור נראה כמו דיוקן עצמי שלה וכותרתו היא "אַלְקֶסְטִיס". אלקסטיס היא דמות טראגית יונית המופיעה במחזה של אַוּרִיפִּיֶדֶס ונסביר מעט. למלך אַדְמֶטוֹס נודע כי הגיע זמנו למות. אלא שבתיווכו של האל אפולו, הגיע אדמטוס להסכם עם המוות על פיו יישאר בחיים אם ימצא בן תמותה אחר שיסכים למות במקומו. להפתעתו של אדמטוס לא הצליח למצוא מתנדב כזה. חבריו השתמטו מהרעיון, ואפילו הוריו הישישים סירבו להחליפו. בסופו של דבר הסכימה אשתו אלקסטיס להחליפו אחרי שביקש ממנה והבטיח לה הבטחות שונות (הוא לא ישא אחרת אחריה, והלוויתה תהיה נפלאה ותיזכר לדורות). כאן התערב הרקולס הגיבור הידוע שהגיע במקרה לביתו של אדמטוס. הוא נלחם במוות והצליח להוציא את אלקסטיס מידיו. אלקסטיס חזרה חיה לביתה אלא שמאז האירוע לא הוציאה כל מילה מפיה.

למה רצחה אלישה בת השלושים ושלוש את בעלה גבריאל בן הארבעים וארבע? מה קרה ביניהם קודם לכן? מי קשר את גבריאל לכסא? למה אלישה שותקת מאז? למה ציירה את אלקסטיס ומה הקשר בינה לבין אלקסטיס? כל השאלות האלו צפות ועולות מיידית ותיאו הפסיכולוג נחוש בדעתו להבין את שאירע.

הסיפור כתוב בגוף ראשון ומתואר מנקודת מבטו של תיאור. אולם פה ושם אנו מקבלים קול נוסף ומבט אחר על האירועים וזהו מבטה של אלישה דווקא. היות והיא שותקת כידוע, משתמש הסופר בתחבולה ונותן לנו את 'יומנה' שאותו כתבה בנסיבות לא ברורות. צמד הקולות שמביטים על המאורעות משני כיוונים שונים, שופכים אור על המתרחש ועוזרים לנו בסופו של דבר להבין. שני המספרים גם אינם שומרים על סדר כרונולוגי. לעתים אנו מקבלים במהלך הספר זיק כלשהו מהעבר, ופיסת מידע היסטורית זו שופכת אור על מאורעות שאירעו הרבה אחריה.

הספר עוסק רבות בפסיכולוגיה ומתייחס לתובנות ידועות מהתחום. לא מעט מהן מצוטטות בספר כגון: "מטרת הטיפול אינה לתקן את העבר, אלא לאפשר למטופל להתעמת עם ההיסטוריה שלו, ולהתאבל עליה". "התפתחות האישיות שלנו אינה מתרחשת בבידוד, אלא ביחס לאחר. אנחנו מעוצבים ונשלמים בידי כוחות בלתי-נראים, לא זכורים כלומר, הורינו". פרויד עצמו מצוטט בצורה פופולרית למדי "רגשות שלא מצאו להם ביטוי אינם נעלמים. הם נשארים חיים, קבורים, והם יצוצו בעתיד, יובעו בצורות מכוערות יותר". כל אלה מובלעים היטב בטקסט בצורה שאיננה מפריעה לקריאה אך מעוררת מחשבה.

הסיפור עצמו מתרחש במוסד פסיכיאטרי סגור שאליו נשלחים פגועי נפש שעברו עבירות אלימות קשות, מקום מעניין לכשעצמו. אנו למדים על הרופאים המטפלים בו, על הגישות השונות שהם מייצגים, ועוד. השילוב של שאלה מסקרנת (מדוע רצחה אלישיה?) יחד עם תובנות פסיכולוגיות ובלש 'חובב', מעוררים עניין ורצון להמשיך לקרוא. וכמובן, כמו בכל ספר מתח מעולה, פיתולי העלילה, ההפתעות, והסיום המאוד לא נחזה מראש, מוסיפים לקריאה.

השילוב של שאלה מסקרנת (מדוע רצחה אלישיה?) יחד עם תובנות פסיכולוגיות ובלש 'חובב', מעוררים עניין ורצון להמשיך לקרוא. וכמובן, כמו בכל ספר מתח מעולה, פיתולי העלילה, ההפתעות, והסיום המאוד לא נחזה מראש, מוסיפים לקריאה.

המחבר, אלכס מיכאלידס הוא בן לאמא בריטית ואבא קפריסאי שגדל בקפריסין ומכאן הבנתו בטרגדיות יווניות. הוא למד פסיכולוגיה ועבד כמדריך במוסדות סגורים, מה שמסביר את זירת העלילה שאותה בחר. הוא עבד כתסריטאי וזה ספרו הראשון שיצא לאור. הספר היה רב-מכר ותורגם כבר לשפות לא מעטות. לפי הראיונות עימו (נכון לשנת 2019) הוא כבר עובד על ספרו השני ואם זה יהיה דומה לראשון, סביר להניח שגם הוא יצליח כמוהו.

מומלץ לכל אוהבי ספרות המתח ולכל אלו האוהבים רומנים פסיכולוגיים המנסים לרדת לחקר נפש האדם ותהומותיה.